

Мартіросян А. Г.

<https://orcid.org/0009-0000-0034-1559>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОЦІНКА САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ: ФАКТИЧНІ УМОВИ ВЧИНЕННЯ ТА МЕЖІ ЇХ УРАХУВАННЯ ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті досліджено проблематику кримінально-правової оцінки самовільного залишення військової частини або місця служби як одного з найбільш поширених військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Звернуто увагу на те, що попри нормативну визначеність складу правопорушення, передбаченого ст. 407 КК України, його тлумачення та застосування здебільшого здійснюється в межах формально-дисциплінарної моделі, яка недостатньо враховує фактичні умови проходження військової служби та реальні причини поведінки військовослужбовців.

Акцентовано, що в умовах інтенсивних бойових дій, тривалого перебування в зоні бойового зіткнення, психоемоційного виснаження та організаційної невизначеності проходження служби СЗЧ набуває складного соціально-психологічного змісту, який не може бути повністю пояснений виключно через призму порушення військової дисципліни. Обґрунтовано, що ігнорування зазначених чинників при кримінально-правовій оцінці діяння створює ризик формалізованого підходу до кваліфікації та ускладнює належне визначення меж індивідуальної кримінальної відповідальності.

У статті поєднано кримінально-правовий аналіз складу правопорушення з результатами емпіричного дослідження, що базується на анонімному опитуванні 104 військовослужбовців, які вчинили СЗЧ та повернулися до проходження служби. На основі отриманих даних встановлено структурований характер чинників відповідної поведінки та виокремлено три їх типи: виснажено-бойовий, організаційно-адаптаційний і сімейно-детермінований. Показано, що домінуючими є чинники, пов'язані з бойовим навантаженням і організаційними особливостями служби, тоді як сімейно-побутові обставини відіграють додаткову роль.

Поєднання нормативного та емпіричного підходів до аналізу СЗЧ дозволило виявити розрив між формальною конструкцією складу кримінального правопорушення та реальною мотиваційною структурою поведінки військовослужбовців. Запропоновано підхід до кримінально-правової інтерпретації СЗЧ, який передбачає врахування фактичних умов вчинення діяння за умови збереження нормативної визначеності складу правопорушення. Обґрунтовано, що такий підхід має значення для коректного тлумачення суб'єктивної сторони, відмежування суміжних складів та забезпечення внутрішньої узгодженості кримінально-правової оцінки в умовах воєнного стану.

Ключові слова: самовільне залишення військової частини, ст. 407 КК України, воєнний стан, мотиваційні чинники, індивідуалізація відповідальності.

Постановка проблеми. Забезпечення належного рівня військової дисципліни в умовах воєнного стану є ключовою передумовою ефективного функціонування Збройних Сил України та гарантування національної безпеки. Посилення вимог до дисципліни, стабільності військового управління та безперервності виконання бойових завдань зумовлює підвищену увагу до дотримання встановленого порядку несення військової служби. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває проблема самовільного залишення вій-

ської частини або місця служби (СЗЧ), яка в умовах повномасштабної збройної агресії проти України набула системного характеру.

Про загострення цієї проблеми свідчить зростання кількості військових кримінальних правопорушень. Водночас обмеження доступу до окремих державних інформаційних ресурсів у період воєнного стану зумовлює дефіцит узагальнених офіційних даних щодо масштабів і динаміки СЗЧ, що ускладнює її комплексний науковий аналіз.

У кримінальному праві України СЗЧ розглядається як злочин проти встановленого порядку несення військової служби, що посягає на дисципліну, боєздатність і керованість військових формувань, що закріплено, зокрема, у ст. 407 Кримінального кодексу України [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій літературі проблематика кримінальної відповідальності за СЗЧ отримала відображення у працях вітчизняних учених, зокрема А. В. Боровика, А. М. Бабенка, Н. В. Домброван, О. О. Журавля, Н. В. Коломієць, Є. Ю. Лугини, В. С. Людвіка, О. Д. Міненкова, Н. А. Орловської, О. В. Уса, А. М. Шульги, Г. А. Яцишеної та інших. У зарубіжній літературі відповідні явища досліджуються в межах кримінально-правового, криминологічного та соціально-психологічного підходів (С. W. Hoge, N. T. Fear, P. T. Bartone, J. Adler, D. R. Segal, M. W. Segal, S. A. Stouffer, E. R. Fidell, E. Ben-Ari та ін.).

Аналіз наукових джерел свідчить, що наявні дослідження переважно зосереджені на нормативно-правових або криминологічних аспектах проблеми, тоді як співвідношення формально-догматичної конструкції складу злочину з фактичними умовами його вчинення в умовах воєнного стану залишається недостатньо розкритим. Показово у цьому контексті є праця В. Грудницького та А. Довгополої, у якій СЗЧ в умовах воєнного стану розглядається як явище, зумовлене сукупністю соціально-психологічних, організаційно-управлінських, соціально-економічних і нормативно-правових чинників [2]. Автори прямо відносять до таких чинників посттравматичний стресовий розлад, емоційне та психічне виснаження, страх за власне життя, конфліктність у підрозділах, а також недоліки військового управління й кадрової політики. Водночас зазначений підхід реалізовано переважно у криминологічній площині й не розкриває самостійно питання про межі врахування таких фактичних умов у процесі кримінально-правової кваліфікації СЗЧ, що й зумовлює необхідність окремого доктринального аналізу цієї проблеми. Саме це зумовлює необхідність подальшого дослідження зазначеної проблематики.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження фактичних умов вчинення самовільного залишення військової частини та визначення їх значення для кримінально-правової кваліфікації відповідних діянь.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У кримінально-правовій доктрині самовільне

залишення військової частини або місця служби традиційно розглядається як злочин проти встановленого порядку несення військової служби, що зумовлено особливим статусом військової служби як публічної діяльності, заснованої на дисципліні, субординації та виконанні наказів. У цьому контексті ключовою ознакою СЗЧ визнається протиправне припинення виконання військовослужбовцем службових обов'язків поза передбаченими законом підставами. Такий підхід історично обґрунтовується необхідністю підтримання військової дисципліни та стабільності військового управління.

У межах зазначеного підходу вітчизняні науковці розглядають військову дисципліну як базову умову функціонування військової організації, а СЗЧ – як посягання на її належний стан. Зокрема, Н. В. Коломієць і Є. Ю. Лугина характеризують СЗЧ як кримінальне правопорушення з формальним складом та аналізують особливості його кваліфікації в умовах воєнного стану, що свідчить про підвищену суспільну небезпечність цього діяння [3, с. 581–583]. Водночас А. М. Шульга та О. Д. Міненков розглядають застосування ст. 407 КК України як інструмент забезпечення військової дисципліни та правопорядку, акцентуючи на практичних аспектах її застосування та проблемах кваліфікації відповідних правопорушень [4, с. 93–100]. У такій логіці індивідуальні мотиви поведінки, як правило, враховуються на стадії призначення покарання.

Подібний нормативно-орієнтований підхід простежується і в роботах Н. А. Орловської та Ю. П. Степанової, які акцентують на проблемах кваліфікації СЗЧ та необхідності його чіткого розмежування із суміжними складами, що передбачає належну визначеність кримінально-правових ознак відповідного правопорушення [5, с. 512–514].

Отже, у межах формально-дисциплінарного підходу вирішальним для кваліфікації є сам факт невиконання службового обов'язку, тоді як мотиви та умови проходження служби, як правило, не впливають на наявність складу правопорушення і враховуються переважно на стадії призначення покарання. Такий підхід орієнтований на уніфіковане забезпечення дисципліни та стабільності військової організації в умовах воєнного стану.

Водночас сучасні наукові підходи дедалі частіше звертають увагу на необхідність врахування особи правопорушника, його психологічного стану, службового навантаження та соціального контексту під час кримінально-правової оцінки СЗЧ. Зокрема,

О. В. Ус розглядає кваліфікацію як складну інтелектуальну діяльність, що передбачає застосування відповідних правил і алгоритмів та оцінку фактичних обставин діяння [6, с. 91–94]. Це, у свою чергу, дає підстави стверджувати, що кваліфікація не зводиться до суто формального співвіднесення фактичних обставин із ознаками складу злочину.

Подібні підходи розвиваються і в роботах О. О. Журавля, який досліджує криміногенні та психологічні чинники СЗЧ, розглядаючи його як поведінку, зумовлену сукупністю соціальних, психологічних і службових факторів [7]. Це дозволяє розглядати СЗЧ як форму поведінки, пов'язану з впливом екстремальних умов служби, зокрема психоемоційного напруження та виснаження. У свою чергу, А. О. Гавловська аналізує детермінанти СЗЧ, акцентуючи на ролі соціально-психологічних і життєвих обставин, що впливають на поведінку військовослужбовців [8, с. 339–342]. Водночас В. С. Людвік досліджує СЗЧ у контексті воєнного стану та звертає увагу на значення соціальних і психологічних чинників для кваліфікації відповідних правопорушень [9, с. 159–161]. Це дає підстави стверджувати, що врахування фактичних умов вчинення діяння є необхідним у процесі його кримінально-правової оцінки.

Таким чином, сучасна кримінально-правова доктрина поступово відходить від суто формального тлумачення складу злочину та посилює міждисциплінарний підхід до аналізу СЗЧ. У цьому зв'язку самовільне залишення військової частини дедалі частіше розглядається не лише як порушення військової дисципліни, а як прояв поведінкової реакції військовослужбовця в умовах екстремального навантаження.

У зарубіжних дослідженнях встановлено значний вплив бойового досвіду на психічний стан військовослужбовців, зокрема поширення посттравматичних стресових розладів і наявність бар'єрів доступу до психологічної допомоги [10]. У цьому контексті емпіричні та міждисциплінарні дослідження також засвідчують, що інтенсивне та тривале бойове навантаження знижує психологічну стійкість військовослужбовців і впливає на їх поведінку в умовах служби [11; 12]

У межах військової соціології, зокрема в узагальнюючих оглядових дослідженнях (див., напр.: Kleykamp M., Yastrzemsky J. R.), вагоме місце посідають підходи D. R. Segal і M. W. Segal, спрямовані на аналіз організаційних і сімейних чинників військової служби [13]. Водночас Е. Р. Фіделл розглядає питання дотримання військової дисципліни крізь призму співвідношення її вимог і прав

військовослужбовців, тоді як Е. Вен-Агі аналізує адаптаційні процеси у військовому середовищі в умовах тривалого навантаження [14; 15].

Таким чином, наведені підходи у сукупності дають підстави розглядати порушення військової дисципліни, зокрема самовільне залишення служби, у контексті впливу психологічних, соціальних і організаційних чинників. Отримані результати узгоджуються з сучасними дослідженнями, у яких також фіксується вплив соціально-психологічних і організаційних чинників на вчинення СЗЧ.

У кримінально-правовій оцінці самовільного залишення військової частини принциповим є співвідношення законності та справедливості. У зарубіжній кримінально-правовій і кримінологічній літературі це явище дедалі частіше розглядається крізь призму соціальної зумовленості та психологічної адаптації до екстремальних умов, що актуалізує врахування контексту під час індивідуалізації відповідальності. Водночас у наукових підходах підкреслюється недоцільність виключно формального застосування ознак складу злочину без врахування фактичних обставин, оскільки це може впливати на обґрунтованість кримінально-правового реагування в умовах воєнного стану.

Теоретичний аналіз дозволяє виокремити два підходи до кримінально-правової оцінки СЗЧ: формально-дисциплінарний, орієнтований на нормативне забезпечення стабільності військової організації, та контекстуально-індивідуалізований, що передбачає врахування реальних умов служби, психологічного стану та причин поведінки військовослужбовця. Дисбаланс між цими підходами створює ризики як надмірної криміналізації, так і послаблення превентивного потенціалу кримінального права, що зумовлює необхідність їх узгодження.

З урахуванням окреслених теоретичних положень подальший аналіз зосереджено на емпіричному дослідженні чинників самовільного залишення військової частини в умовах воєнних дій. Дослідження має прикладний характер і спрямоване на кримінально-правову інтерпретацію СЗЧ з урахуванням фактичних умов його вчинення.

Емпіричну базу дослідження становлять результати анонімного анкетування 104 військовослужбовців (N = 104), які вчинили СЗЧ та на момент опитування були повернуті до подальшого проходження служби. Отримані дані опрацьовано із застосуванням елементів соціологічного аналізу. Такий дослідницький дизайн дав змогу співвіднести формально-догматичну конструкцію складу кримінального правопорушення, передбаченого

ст. 407 КК України, з мотиваційними, соціальними та психологічними чинниками відповідної поведінки. Дослідження має характер поперечного (cross-sectional) опитування, поєднаного з нормативно-доктринальним аналізом; результати систематизовано шляхом групування відповідей для виявлення домінуючих чинників і формування типології в межах досліджуваної групи.

Для збору даних використано авторську структуру анкети, що охоплювала п'ять блоків: соціально-демографічні та службові характеристики; умови служби й інтенсивність бойового навантаження; психоемоційний стан і прояви виснаження; сімейні та міжособистісні обставини; мотиви СЗЧ і причини повернення до служби. Опитування було добровільним та анонімним; інструментарій не передбачав збору персональних ідентифікаторів або відомостей, що могли б ідентифікувати респондента чи підрозділ.

Під час інтерпретації результатів ураховано обмеження дослідження: вибірка є цілеспрямованою і нерандомізованою, а дані мають характер самозвіту, що допускає похибки пам'яті та соціально бажані відповіді. Психоемоційні показники інтерпретуються як суб'єктивні стани, а не як клінічні висновки. З огляду на це далі подано описові результати (n; %), які слугують емпіричною основою для виокремлення типів та подальшого кримінально-правового аналізу умов вчинення СЗЧ за незмінного нормативного каркасу ст. 407 КК України.

Отримані дані свідчать, що СЗЧ у досліджуваній групі формується на тлі інтенсивного бойового навантаження, організаційної невизначеності проходження служби та індивідуальних соціально-психологічних обставин. Усі респонденти – чоловіки, мобілізовані до Збройних Сил України, переважно рядового складу; більшість із них мають сім'ї та дітей. Типологічне групування за домінантним мотивом СЗЧ із подальшим співвіднесенням із блоками бойового навантаження, психоемоційного стану, сімейних та організаційно-процедурних чинників дало змогу виокремити три типи факторів СЗЧ.

Перший тип – «виснажено-бойовий» – охоплює 37,5 % респондентів і пов'язаний із психоемоційним та фізичним виснаженням на тлі інтенсивного бойового навантаження, страхом тривалого перебування на позиціях і відсутністю передбачуваності щодо строків служби на лінії бойового зіткнення. У межах цього типу СЗЧ постає як поведінковий зрив в умовах кумулятивного стресу та дефіциту відновлення, що має значення для кримінально-правової інтерпретації

фактичних обставин, але не підміняє нормативної кваліфікації.

Другий тип – «сімейно-детермінований» – становить 15,4 % вибірки і характеризується домінуванням сімейних та міжособистісних проблем як провідного мотиву залишення служби. Цей тип фіксує конфлікт між військовими обов'язками та сімейними ролями і є важливим для відмежування ситуативної поведінки від стійкого наміру ухилитися від проходження військової служби.

Третій тип – «організаційно-адаптаційний» – є найчисельнішим (47,1 %) і відображає сукупність процедурних та інституційних чинників, пов'язаних із невизначеністю строків служби, труднощами повернення з лікування або відпустки, переведеннями між підрозділами та проблемами службової адаптації. Значущість цього типу полягає в тому, що істотна частка випадків СЗЧ зумовлюється не відмовою від служби як такої, а організаційними збоями й процедурними тригерами, що актуалізує питання застосування ст. 407 КК України у взаємозв'язку з галузевим законодавством про військову службу.

Загалом типологічний аналіз показує, що в досліджуваній групі СЗЧ переважно пояснюється поєднанням бойового виснаження (37,5 %), організаційно-процедурних та адаптаційних чинників (47,1 %) і сімейно-детермінованих обставин (15,4 %). Це створює підґрунтя для подальшої кримінально-правової інтерпретації результатів у межах контекстуально-індивідуалізованого підходу до аналізу фактичної сторони діяння без заперечення нормативного каркасу ст. 407 КК України.

Кримінально-правова інтерпретація отриманих даних не дублює описову статистику, а переводить встановлені закономірності у юридично значущу площину: елементи складу кримінального правопорушення, межі відмежування від суміжних складів та підходи до індивідуалізації відповідальності. Зафіксовані умови служби – перебування на лінії бойового зіткнення, щоденні бойові дії, наявність втрат – мають значення не як виправдання, а як контекст доказування та оцінки суспільної небезпечності діяння й особи за однакової формальної кваліфікації. Водночас анкетування не підміняє процесуального доказування тривалості відсутності, змісту наказів чи розпоряджень, а також конкретних обставин часу і місця, які визначають відповідну частину ст. 407 КК України в кожному кримінальному провадженні.

Домінування мотивів, пов'язаних із бойовим виснаженням і організаційно-процедурними збо-

ями, зміщує акцент з абстрактної недисциплінованості на ситуативно-контекстне пояснення поведінки. Це має значення насамперед для аналізу суб'єктивної сторони: у межах ст. 407 КК України умисел зазвичай охоплює сам факт самовільної відсутності, тоді як для відмежування від ст. 408 КК України визначальною є мета ухилення від військової служби. Повернення до служби та заявлені мотиви можуть бути індикаторами відсутності стійкого наміру ухилитися від служби, однак підлягають перевірці в кожній конкретній справі з урахуванням поведінки особи після вибуття, тривалості відсутності та наявності чи відсутності переховування.

Зазначений підхід узгоджується з доктринальними положеннями щодо аналізу об'єктивних і суб'єктивних ознак самовільного залишення військової частини та проблем його кваліфікації (Н. В. Коломієць; Є. Ю. Лугина), а також із дослідженнями, у яких акцентується увага на практичних труднощах відмежування суміжних складів (А. М. Шульга; О. Д. Міненко).

У цьому контексті запропонована типологія чинників СЗЧ набуває прикладного кримінально-правового значення, оскільки окреслює коло фактичних обставин, що підлягають процесуальній перевірці для обґрунтованої індивідуалізації відповідальності в межах ст. 407 КК України без підриву вимог військової дисципліни.

Висновки. Проведене дослідження поєднало кримінально-правовий аналіз ст. 407 КК України з емпіричною перевіркою на матеріалі анонімного анкетування 104 військовослужбовців, які вчинили самовільне залишення військової частини та повернулися до проходження служби. Це дозволило перейти від суто нормативно-догматичного розгляду СЗЧ до аналізу його фактичних причин у реальних умовах воєнного стану.

Емпіричні результати засвідчили структурований характер чинників СЗЧ у досліджуваній групі: домінують бойове виснаження та інтенсивне

навантаження, істотну роль відіграють організаційно-процедурні чинники, тоді як сімейно-побутові обставини мають допоміжне значення. Це підтверджує, що за незмінного нормативного каркасу складу кримінального правопорушення фактичні механізми СЗЧ у значній частині випадків формуються під впливом екстремальних умов служби та не зводяться до моделі абстрактної недисциплінованості.

Отримані результати обґрунтовують доцільність контекстуально-індивідуалізованого підходу до кримінально-правової оцінки СЗЧ. Фактичні умови вчинення діяння та реальні причини поведінки військовослужбовця мають значення для тлумачення суб'єктивної сторони, визначення меж винуватості та відмежування від суміжних складів. Такий підхід не заперечує значення кримінального права як інструменту забезпечення військової дисципліни, але дозволяє уникнути механічного застосування формальних конструкцій без урахування воєнного контексту.

Дослідження також демонструє наявність розриву між формально-дисциплінарною моделлю правопорушення та реальною мотиваційною структурою поведінки військовослужбовців. Запропонована типологія чинників СЗЧ окреслює коло обставин, що підлягають процесуальній перевірці та мають враховуватися при кваліфікації й індивідуалізації відповідальності за ст. 407 КК України, зокрема під час оцінки мотивів, поведінки після вибуття та причин повернення до служби.

Отримані результати дозволяють уточнити межі врахування фактичних умов при кримінально-правовій кваліфікації самовільного залишення військової частини.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розширення емпіричної бази шляхом порівняльного аналізу різних траєкторій після СЗЧ, а також на поглиблення міждисциплінарного підходу із залученням інструментів військової психології та криминології.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Грудницький В. В., Довгопола А. С. Криминологічний аналіз самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах воєнного стану // *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2025. Спецвип. № 1. С. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566/2025-5-16>
3. Коломієць Н. В., Лугина Є. Ю. Кримінально-правова характеристика самовільного залишення військової частини або місця служби: аналіз об'єктивних і суб'єктивних ознак // *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 579 – 584. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.98>
4. Шульга А. М., Міненко О. Д. Прикладні аспекти застосування ст. 407 Кримінального кодексу України (самовільне залишення військової частини або місця служби) // *Вісник Криминологічної асоціації України*. 2025. № 1(34). С. 90–105. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.06>

5. Орловська Н. А., Степанова Ю. П. Самовільне залишення військової частини або місця несення служби: кримінально-правові ознаки і проблеми кваліфікації // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 511–515. URL: <https://rp.onmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/723/40%20Орловська%20Степанова.pdf> (дата звернення: 15.04.2026).
6. Ус О. В. Алгоритми кваліфікації в кримінальному праві // *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 2(37). С. 91–95. DOI <https://doi.org/10.32837/ручч.v0i2.881>
7. Журавель О. О. Психологічні чинники злочинної поведінки особи в умовах екстремальних ситуацій : дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06. Харків, 2018. 257 с.
8. Гавловська А. О. Превенція (запобігання) самовільного залишення частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні // *Київський часопис права*. 2025. № 2. С. 338–343. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.45>
9. Людвік В. С. Кримінально-правова кваліфікація правопорушень за статтями 407 та 408 ККУ: проблеми і перспективи вдосконалення // *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2025. № 2 (135). С. 158–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-20>
10. Hoge C. W., Castro C. A., Messer S. C., McGurk D., Cotting D. I., Koffman R. L. Combat duty in Iraq and Afghanistan, mental health problems, and barriers to care // *New England Journal of Medicine*. 2004. Vol. 351, no. 1. P. 13–22. DOI: <https://doi.org/10.1056/NEJMoA040603>
11. Adler A. B., Castro C. A., McGurk D. Time-driven battlemind psychological debriefing: A group-level early intervention in combat // *Military Medicine*. 2009. Vol. 174, no. 1. P. 21–28. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19216294/> (дата звернення: 15.04.2026).
12. Bartone P. T. Resilience under military operational stress: Can leaders influence hardiness? // *Military Psychology*. 2006. Vol. 18, suppl. 1. P. S131–S148. DOI: https://doi.org/10.1207/s15327876mp1803s_10
13. Kleykamp M., Yastrzemsky J. R. Military sociology // *The Cambridge Handbook of Sociology: Core Areas in Sociology and the Development of the Discipline* / ed. by K. O. Korgen. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. Ch. 34. P. 344–354. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316418376.035>
14. Fidell E. R. Military justice: A very short introduction. Oxford : Oxford University Press, 2011. URL: https://books.google.com/books/about/Military_Justice.html?id=njnKDAAAQBAJ (дата звернення: 15.04.2026).
15. Ben-Ari E. Mastering soldiers: Conflict, emotions, and the enemy in an Israeli military unit. New York ; Oxford : Berghahn Books, 1998. 159 p. URL: https://books.google.com/books/about/Mastering_Soldiers.html?id=8FpQae5fMFAC (дата звернення: 15.04.2026).

Martirosian A. H. CRIMINAL LAW ASSESSMENT OF UNAUTHORIZED ABANDONMENT OF A MILITARY UNIT: FACTUAL CONDITIONS OF COMMISSION AND THE LIMITS OF THEIR CONSIDERATION IN LEGAL QUALIFICATION

The article examines the criminal law assessment of unauthorized abandonment of a military unit or place of service under martial law. It is substantiated that, despite the formal legal definition of the offense under Article 407 of the Criminal Code of Ukraine, its application is predominantly based on a formal disciplinary model that insufficiently takes into account the actual conditions of military service and the real causes of servicemen's behavior.

It is demonstrated that in the context of intensive combat operations, prolonged deployment at the line of contact, psycho-emotional exhaustion, and organizational uncertainty of service, unauthorized abandonment acquires a complex socio-psychological dimension. This complicates its criminal law assessment and creates risks of an overly formalized approach to qualification.

The study combines doctrinal criminal law analysis with the results of an anonymous survey of 104 servicemen who committed unauthorized abandonment and subsequently returned to service. Based on the empirical data, a structured set of contributing factors is identified, and three main types are distinguished: combat exhaustion-related, organizational-adaptive, and family-determined. It is established that factors related to combat workload and organizational conditions of service are dominant.

The scientific novelty lies in integrating normative and empirical approaches to the analysis of unauthorized abandonment and in revealing a gap between the formal legal structure of the offense and the actual motivational patterns of servicemen's behavior. The article proposes an approach to criminal law assessment that takes into account the factual circumstances of the act while preserving the normative structure of the offense.

Keywords: *unauthorized abandonment of a military unit, Article 407 of the Criminal Code of Ukraine, martial law, motivational factors, individualization of responsibility.*

Дата першого надходження статті до видання: 16.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026